

Hédi Fried har länge velat skriva om Förintelsen för barn. Tillsammans med Stina Wirsén har hon gjort "Historien om Bodri".

FOTO: NAINA HELEN JÄMA/TT

Fried gör barnbok om Förintelsen

LITTERATUR

I över 30 år har Hédi Fried berättat för skolbarn om Förintelsen. Nu skildrar hon för första gången de traumatiska händelserna i en barnbok, illustrerad av Stina Wirsén. Duon är övertygad om att även de minsta kan ta till sig dess budskap.

"Jag var ett lyckligt barn i en lycklig stad." Så inleder Hédi Fried "Historien om Bodri", där hon återigen skildrar hur hon i barndomen utsattes för nazisternas förföljelse av judar. Den här gången vänder hon sig för första gången till små barn, och hon fortsätter: "Det som hände sen är svårt att berätta om och svårt att lyssna på. Jag vill ändå berätta och jag vill att du lyssnar".

Boken handlar om flickan Hédi och hennes bästa vän, hunden Bodri. När Hédis familj skickades till koncentrationslägret blev hunden ensam kvar.

– Jag har burit på tanken i 30 år, ända sedan jag började åka ut till skolorna. Barn i 6-årsåldern frågade alltid hur det gick med min hund och jag kände att jag ville skriva

något närmare barnen, säger en matt men rörd Hédi Fried under en presentation på förlaget.

När Stina Wirsén fick frågan av Hédi Fried lade hon flera andra projekt åt sidan. I sex månader har duon arbetat tätt tillsammans. Det är inte första gången Stina Wirsén tar sig an svåra ämnen, bland annat har hon illustrerat Ulf Starks bok om finska krigsbarn.

– Men det här är en speciell bok, jag hade inte vågat ta mig an det här ämnet utan Hédi och jag är lycklig över att få ha jobbat med henne. Det har varit intressant och tungt men också väldigt lustfyllt, säger Stina Wirsén.

– Den här boken har betytt nästan allt för mig det senaste halvåret. Min man träffade

Hédi för ett par månader sedan och sade "är det du som har stulit min frus hjärta?".

Duon var överens om att inte väja för det hemska. Samtidigt ville de göra en hoppfull bok.

– Det finns ett ljus i berättelsen i och med att Hédi och hennes syster överlevde, säger Stina Wirsén.

Hunden Bodri blev Hédis tröst i koncentrationslägret, där hon och hennes syster skiljdes åt från sina föräldrar. De svalt, de var smutsiga och ensamma – men tankarna på Bodri gav värme.

Kan små barn verkligen ta till sig något så hemska? Det tror Hédi Fried.

– Det finns ingen särskild åldersgräns för när man kan börja berätta om det här för barn. Barn förstår tidigt, redan innan de förstår att de har förstått, säger hon.

Stina Wirsén menar också att barnen har rätt att veta. Litteraturens styrka – att den skapar identifikation – är dessutom något som barn sällan har problem med. Att nå de vuxna brukar vara svårare. Hon ville hålla bildspråket enkelt, och att boken skulle bli vacker.

– Jag ville inte att man slentrianmässigt skulle lägga ifrån sig boken på grund av det tunga ämnet och för att den såg ful och dystert ut. Jag ville locka till läsning, förklarar hon.

Båda hade en känsla av att det var bråttom att få ut boken. Och intresset har varit stort. Ett studiematerial håller på att skrivas, skolor har hört av sig och boken blir nu en ljudbok.

– Den gör ringar på vatten. Och i en hotfull tid ger

”Barn förstår tidigt, redan innan de förstår att de har förstått.”

Hédi Fried

det hopp att göra något konkret. Bara den här boken kan få en enda människa att rösta på något annat eller att tänka annorlunda är det värt det, säger Stina Wirsén. (TT)

Elin Swedenmark

Författarna och Förintelsen

HÉDI FRIED

● Född 1924 i staden Sighet i dåvarande Ungern, dagens Rumänien.

● Hon satt i koncentrations- och förintelselägret i Auschwitz och koncentrationslägret i Bergen-Belsen. 1945 kom hon till Sverige med båt.

● Hon har skildrat sin livshistoria i flera böcker. Hon har också fått en rad utmärkelser, som regeringens medalj Illis Quorum av åttonde storleken och Raoul Wallenbergs pris.

STINA WIRSÉN

● Född 1968 i Stockholm. Har skapat en rad barnböcker, varav flera med sin mor Carin Wirsén. "Vem"-serien, som också har filmatiserats, hör till hennes mest kända böcker. Hon har också skapat konst för organisationen War Child.

FÖRINTELSENS MINNESDAG

● 27 januari är den internationella dagen då minnet av offren i nazisternas förintelsläger högtidlighålls. 27 januari 1945 befriades fångarna i Auschwitz av Röda armén.

Hennes morfar överlevde nio läger

KULTUR

Hennes morfar överlevde nio olika koncentrationsläger. Utifrån Samuel Janowskis mödosamt nedtecknade minnen har Natalie Verständig skrivit en bok. Hon får Micael Binfeldts stiftelses stipendium för att sprida den.

Tät, tät är skriften i de välfyllda anteckningsblocken från 1980-talet. Då satte Samuel Janowski sin signatur och skrev om sitt liv, från barndomen i Polen till krigets slut och befrielsen från koncentrationslägret Bergen-Belsen, 1945. Hans barnbarn, Natalie Verständig, håller försiktigt i anteckningarna, som det tog hennes mamma ett år att transkribera.

– De är lite svåra att tyda.

Han fick **Natalie Ver-** aldrig en **ständig.**

formell utbildning på svenska

och var med om en olycka som fabriksarbetare på Electrolux, då han blev av med flera fingrar, säger hon.

FOTO: STINA STJERNKVIST/TT

Natalie Verständig tilldelas i år Micael Binfeldts stipendium, tillsammans med Anders Rydell och förlaget Novellix. Hon har växt upp i skuggan av Förintelsen: även hennes mormor och farmor satt i koncentrationsläger. De båda pratade aldrig om den tiden. Men morfar Samuel ville att hans historia skulle berättas. Första gången Natalie läste den var som 14–15-åring, och utifrån den har hon skrivit en bok baserad på morfaderns liv, som ges ut nästa år på Natur & Kultur.

– Jag har försökt förstå den enorma sorg han måste ha känt över att förlora allt. Han beskriver en idyllisk barndom med en stor släkt där alla stod nära varandra. Det som slog mig mest efter läsningen är hur mycket som försvann, en hel värld som han älskade väldigt mycket, säger hon.

Samuel Janowski satt i nio olika läger. Han var ung och frisk och lyckades överleva, mycket på grund av slumpen, menar Natalie Verständig.

Familjens öde har präglat hennes barndom. Men hon har det lättare än sin mamma att prata om morfadern. Imotiveringen till stipendiet står att den tredje generationens överlevande skapar ett nytt kapitel i berättelsen om Förintelsen. Natalie Verständig håller med.

– Nästa generation kommer inte att ha en personlig koppling till de överlevande. Men vi kommer ihåg dem och kan berätta. (TT)

Elin Swedenmark